

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára egy évre 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

MEGHIVÁS

a Dávid Ferencz Egylet 7-ik közgyűlésére.

Alapszabályaink értelmében Egyletünk közgyűlései az Unitárius Egyházi Főtanács ülése előtti napon lévén tartandók, a folyó évben október 29-ik napján lesz közgyűlésünk Kolozsvárt, mire t. tagtársaimat ezennel meghívom.

A fiók-egyletek elnökségét kérem hogy az évi jelentéseket, számadásokat és kimutatásokat, ha be nem küldettek volna, rövid időn küldjék be.

Kolozsvárt, 1892 augusztus hó 20.

Brassai Sámuel,
egyl. elnök.

Hála, áldásos eső után.

Dallam: Mint a szép hives patakra.

Hála, hála nagy nevednek,
Menny, föld erős Istene!
Téged áldunk, magasztalunk,
Hit, reményünk mindene;
Mert imánk meghallgattad,
Földjeink megáztattad
Az ég enyhe harmatával,
Kegyelmed gazdagságával...

Buslakodtunk, csüggedtünk
Az *aszály-csapás* miatt,
Mely hervasztva dult mezőnkön,
Félve: mindent *learat!*...

Imánk félve rebegett,
Sóhajtoztuk nevedet:
Jó Istenünk! oh, légy velünk,
Ha nem segísz, mi elveszünk!...

Ah, mily *gyönge*, mily *erőtlen*
A mi gyermeki *hitünk!*...
A legkisebb vész, viharra:
Reménytvesztve, *kishitüleg* csüggedünk.
Pedig, hol a veszély nagy:
Ott te legközelebb vagy!...
Szólsz viharnek és veszélynek
S kártétlenül elenyésznek.

Hála, hála nagy nevednek,
Menny, föld erős Istene!
Téged áldunk, magasztalunk,
Hit, reményünk mindene!...
Mert imánk meghallgattad,
Földjeink megáztattad,
Az ég enyhe harmatával,
Kegyelmed gazdagságával!...

Rédiger Géza.

Mi ad szépséget istentiszteleteinknek?

Az egész templomi gyülekezetnek szép éneklése; ez az éu feleletem röviden. Az istentiszteletnek, az unitáriusok szerint, templomi formája két részből áll: egyik az énekes, melyben az egész gyülekezetnek szerepe van; másik a beszédes, mely a pap szónoklatából áll. Ezek közül egyik sem lényegesebb a másiknál; egyik nem helyettesítheti a másikat, mert a szónoklat az értelemhez szól inkább, de az érzelemre nincs akkora hatása, mint a szép éneklésnek; az érzelem a kedély megindulása, meghatottsága nélkül pedig az Istentisztelet csak formáság, földi színjáték az égnek. Ettől kell leginkább óvakodnunk! Ennek egyedüli módja a templomi éneklés ügyének fejlesztése. A szónoklatban tagadhatatlan a haladás, mert a papság a szószéki tárgyak megválasztásával, kidolgozásával, előadásával nem maradt mögötte a korszerűségnek; de a másik rész, az éneklés, még nem részesült kellő gondozásban; itt nagy a hiány s valameddig ennek megszüntetésére komolyan és általánosan nem törekszünk, templomi szertartásaink tartalmasságban és szépségben nem emelkednek oda, hova a cél szentsége megkívánja. Melyik pap ne látta volna már azt, hogy a templomokban az éneklés alatt a hallga-

tók közül sokan, folytonos ide-oda tekintgetéssel, valóságos szemlét tartanak a gyülekezet felett, vagy szomszédaikkal suttognak, vagy némán bámulnak a semmiségbe. Ilyenkor a gondolatok bizonyosan nem templomias tárgyakkal foglalkoznak; a sziv és lélek idegen isteneknek szolgál. Ezt csak úgy lehet megakadályozni, elkerülni, ha az egész gyülekezetet rászoktatjuk az éneklésben való részvételre. Nem úgy értem ezt, hogy egy gyülekezetnek minden tagját énekesse tegyük néhány órai tanítással, hanem úgy, hogy kezdjünk a munkához az elején, az alapján és rendszeresen folytassuk. Ebben a tekintetben különösen az ifjúságnak szenvédőleges magatartását kell megváltoztatnunk az énekek rendszeres tanításával és az éneklésnek megkedveltetésével.

Az ifjúság vagy nem tud énekelni, vagy nem akar énekelni; ha nem tud, kezdjük tanítani az iskolában, az iskolaköteles korban, nagy figyelemmel arra, hogy éneklés közben a szöveg hangoztatása érthető legyen és az éneklés menete csak annyira lassu, a mennyire az egyházi jelleg megkívánja. Egyelőre ennyi elég a rendszerességből. Ezt az iskolai énektanítást azonban mulhatlanul folytatni kell a nyári tanítás alatt is, ismételtve az iskolában tanultakat ismétlés közben újakat is tanítva. Áldásos feladat vár itt a papa és tanítóra, kiknek összevágó, egyező — de még több — közös munkája biztos eredményt ad; az évenként iskolázott gyermekcsereg a felnőttébb ifjúságot így belevonja, szoktatja az éneklésbe. Meg vagyok győződve, hogy az iskolai énektanítás csak úgy nem vész kárba, ha annak a nyári tanításban méltó folytatása van, s midőn az első elvégződik májusban, a második kezdődik júniusban. S ha még ez nem csak egy, hanem két szólamu énekek tanítására is kiterjed, a munkának fel van téve a koronája. Csak pár év nehézségeivel kell megküzdeni; az alatt az ifjúság megtanul énekelni, meg is szereti az éneklést s kész a nélkülözhetetlen szépség az istentiszteletben! Igaz, hogy nem megy oly könnyen, mint a hogy leírni, elolvasni vagy elbeszélni lehet; de elismerést csak fáradsággért szoktak osztogatni.

Ismerek olyan ekklézsiát, hol az ifjúság a templomban valóságos kedvből és szeretetből énekel most s szégyennek tartja énekelni nem tudni vagy nem énekelni, pedig néhány évvel előbb ennek hire-pora se volt; énekelt a pap, a mester, néhány középkori férfi és egy asszony; a leányok?... szégyenték énekelni.

Ezt az örvendetes ujhodást az iskolai énektanítás komolyságának, a nyári tanítás megkedveltetésének és a téli önképző körözésnek lehet köszönni. Sőt abban az ekklézsiában már tovább mentek ennél: az iskola számára szereztek harmoniumot s a

gyermekek mindennap harmonium-kiséret mellett énekelnek. Ez már a derék dolog!! A gyermek ideje korán megszokja figyelmezni az orgonázás menetére s ezzel megszokja a templomi éneklés kellő menetét (tempo); így aztán kilátás van arra, hogy az éneklésnél elmarad az a vontatottság, az a lamentálás. Ez az ekklezsia Enlaka s az ujhodás mestere, a tanító, Nagy Ferencz. Ugy tudom, hogy a szentábrahádi ekklezsziában is ilyen világ van. Uj ég és uj föld ez! Vajha minél több ekklezsziánkban láthatnánk hasonló mozgalmakat!!

Első sorban mi papok s tanítók legyünk rajta, hogy Isten-tiszteleteink a szép és teljes éneklés által szépséget nyerjenek, aztán közös munkánk és kitartásunk után a nép kedélye is meg-hozza a maga gyümölcsét.

Györfi Ferencz.

Parlag-feltörés.

A mikor a gazdának egy kis szabad ideje akad, kapja magát s befogatja mind a négyet, kimegy a határra s megkísérli vajjon fel lehetne-e szagatni azt a parlagot, a melyik ámbár a faluhoz közel esik, mégis igen kevés fűvet terem.

Mi is kinéztünk ablakunkon s szemünkbe akadt egy széles, nagy-nagy rét, a melyiken mások sokféle veteményt, a legszebb magbuzát, avagy kendert természetnek, sőt némelyek még méhest is állítottak fel, mivel az ezerféle virágot így vélték legjobban felhasználhatónak. Saját szemünkkel kellett meggyőződünk, hogy mindenik gazda dolga jól megyen, s mindenik több eredményt ér el, mint mi.

Ezt szemlélve, bizonyos szégyenérzet halványsága futott végig arcunkon, miután a mi kis részünkön a tövis, gízgaz, sőt néhol a terméketlen kopárság látszott legtávolabbra. Magunkba szállottunk s elhatároztuk, hogy munkához látunk mi is. Izentünk a jó embereinknek, a szomszédoknak s a távolabb levőknek, hogy jöjjenek el egy délutáni segítségre, a hogy némely vidéken mondják: kalákába.

Fogadtunk egy-két zenészt, süttettünk kenyeret, kalácsot, szedtünk elé hozzávalót s kivittük a mezőre, hogy hadd legyen mihez nyuljanak, a kiket a jó lélek ki fog hozni.

Ezennel megmondjuk mindeneknek, a kiket illet, hogy a parlag egyik részének a feltörését megkezdtük, s örömlükben meg is kereszteltük: Fia talság barátjá-nak. Egy kissé

furcsa a név, legalább is régi módi, de hogy „barát“, azt már merjük állítani. Arról is jót állunk, hogy sokféle úton-módon tud segíteni, mivel termett neki orvossága a búskomorság ellen egy-két versecske; időtöltő is, ha szükség, mivel elmond egy-két historiát; vallásos buzgósága is van s a mellett unitárius, s hogy magyaros legyen, arról kezeskednek dalai, a melyeket munka közben is örömmest énekel s a mi tán legfőbb érdeme, legalább mások úgy mondják, éppen ifju embereknek való.

Ha volna olvasóink között, a ki nem ismerné még ezt a mi kicsiny veteményes kertünket, szívesen látjuk, hogy megtekintse, csak tessék jelenteni szándékát szerkesztőségünknel.

Emlékezés Darkó Mihály tordai tanárra.

Kovácsi A. gyermekkorára lett visszaemlékezésem,*) a hála adója lerovására készlet felejtethetlen jó tanárunk iránt.

Darkó a kolozsvári kolegyomból jött Tordára papnak. Erőteljes, szép, fiatal barna ember volt. Csakhamar tanárrá lett a gymnasium mellett: Rector Professor.

A mint állását elfoglalta: az iskola könyvtárát, Kolozsvárt gyűjtött adományokkal, kibővítette; a rectori lakot kiújította, kertjét velünk rendbe szedette, de minket is rendbe szedett.

Rendet, igazságot követelt. Addig az ivóvizet az Aranyosról a gyerek iskola-szolgák hozták. Szamárral kezdte hordatni. Megtiltotta a havazódást az iskola udvarán. Egy nap a hó bombák csak úgy repültek. Betoppan, megály, földre le, s az egészen végig veretett. Megtiltotta a labirintus hegyről leszánkázást. Egy este fél kolégyom deákja fenn volt, mikor életveszélylyel, egymást leverve a hegy aljára értünk, ki volt ott: Darkó. Sorba állított, tisztességesen kikaptunk. Aranyosszékről nagy kamasz fiuk tanultak, mindeniknek megvolt gerundiuma, furkos botja, legtöbbször e bevéselt felirattal: a ki a deákra fogát fenegeti, ezen kis botocska hátát kenegeti. A tordai országos vásárokon szokás volt az időben egy-egy kis verekedés. A diákok persze mindig az aranyosszékiek mellett rukkoltak ki. Darkó az ős fegyver e nemét végkép eltörlötte. Szelidebb eszközöket hozott be az iskolába.

Rendtartásához tartozott, hogy nappal tornaczából, ablakából szemmel tartott. Esténként lustrált, az iskolát szobáról szobára járta. Lakadalma napján megtartotta az órákat, s este, midőn az egész ifjúság átadta magát a pajkosságnak, ki lepett meg? — a nászvacsoráról ide tünt Darkó.

*) Unitárius Közlöny 1892. 2. szám.

Darkónak hasonló fenkölt szellemű iskolai felügyelő-gondnoka volt Gálfi József megyei alispán. Vasárnapokon, mikor a templomból kijöttünk, az Inspector Curator és Rector megállt az iskola bejáratánál, a mint párjával defliroztunk, halt: egyiknek czipője, másiknak kabátja, kalapja nem volt rendben. Szokás volt tavaszonként az ifjúságnak berekbe menetele, játszani, hetenként kétszer, dobbal, zászlóval, harmoniával. Az engedélyért minden tordai fiu egy pár tojást vitt. A mint a dobot megverték, rendbe állottunk, Darkó szemlét tartott. A mint Gálfi előtt haladunk, már kapujában várt, új mustra alá estünk. Mindketten kijöttek, a labdázásnak rendben kellett folyni. Mikor estve visszajöttünk, megállított Pápai Lajosné ablaka előtt, a hármónia hámat énekelt, mi éljeneztünk. Háladatosságra tanított az iskola egy jóltevője iránt, ki jutalmakra alapítványt tett.

Nevelt, de tanított is. Két délután számtan volt, tán két óra egymásután. Jó arithmetikus volt, szívesen tanultunk. Gyakran, mikor vége felé járt az óra, s valaki, vagy az ifjúság valami csinyt követett el, mit büntettetni nem akart, a szokásos diák nyelvet magyarra fogta s elkezdett erkölcsi vagy illemi leczkét adni, de oly nyelven és annyi érzelemmel, hogy szintugy igyekeztünk valami csinyt elkövetni, hogy atyai oktatásában ismét részesüljünk. Két ifjut küldött Szebenbe, a Therésianumba, szépírási tanulási végett, nyári két óra. Gálfi fizette. Szépen kezdtünk írni, de még szebben a leányok, kiket Aradi kántor még szebb irokká tett.

Gyönyörű szónok volt, rögtönözve. Csütörtök reggel templomba szoktunk volt menni. A pap, Fűzi nem jött el, egy diáknak kellett könyörögni. Énekeltünk, énekeltünk. Darkó nézett majd egyet, nagyokat nézett a karzatra, honnan a rendes könyörgőnek le kellett menni. Gyakran megesett, hogy a mikor leindult, fogta az ott csüngő palástot, fel a katedrára. Oly rögtönzött imádságokat soha sem hallottam, se nem olvastam. Az 1836-ki kolera idejében sokan haltak. Mindenik predicatiot akart. Fűzi pap Kolozsvárt volt. Meghalt Galambosi ács, ki pár hét előtt egy harangot huzott fel a toronyba. Az özvegy a temetés előtt ott sirámpol a templom és iskola előtt. Menjen be Darkóhoz, biztattuk, kérje meg. Harangozzanak, szólt, s mire a test a templomba ért, oly könyörgést és predicatiot hallottunk, idő- és alkalmoszerűt, mit maig sem tudtam feledni. S hogy e vallásosság szivéből jött, egy jelenetet. Főispáni instellatióra készültek. A tordai énekes urak, minthogy legközelebb volt a város és megyeházhoz, a mi templomunkban tanulták a hármóniát, de pipa szó mellett. Megvizsik Darkónak, jött, s felkérte, hogy a pipát tegyék le.

Szegény jó tanárom. Ő is ott volt Zsibón, mikor a fegyvert, s én is mint kinevezett tábori historikus a tollat letettük. Meneült volt. Hová bujdosik, capacitáltam, pedig én is azon jártattam

fejemet. Szekeremet átadtam a pictor öcsémnek, kit vadász ruhájából kibujtattam. Darkót felültettem, menjenek haza. Egy gránitzer tiszt, ott a zsbói kastély udvarán csak úgy írta a passust aunak, a ki kért. Csak ő tudta, hogy csak hazáig ér annyit, a mennyit. Bátorságot kaptam, s már bizony révparton hittem magam, de Endre öcsém a szekérrel sehol. Egyszer érkezik. Késtem, szól, mert eltemettem szegény Darkót, Zilahon. Kolerába esett, mellette maradtam, eltemettettem. Hogy ne sirattam volna meg, mikor első neveltetésemet tőle kaptam. S abban a perczen a volt mindenem. Utolsó órája mennyivel fájdalmasabb lett volna, ha tudja, hogy szerető özvegye végtelen hálám e csekély jelét — még olvashatja.

Köváry László.

Minden napra egy gondolat.

Mirza-Saffi dalaiból. *)

Vasárnap: Bár bünösök vagyunk mindannyian;
De az, ki csak önmagának árt,
Az félig már föláldozá magát:
A legtöbb bün az oly bünösön fekszik,
Ki másoknak ártani törekszik!

Hétfő: Menj utadon akárminő
Lassan, de a világ idő
Bevésí jellegét elvégre
Arczodra, mint király a pénzre.

Kedd: Ki szivedbe czéloz, hogy megbántson:
Mint bányába, csak kincseket lásson!
Hogyha ellenség megdobna kővel:
Viszonozd — mint fa — gyümölcsesővel.

Légy te kagyló, mit ha vész talált,
Akkor is még igaz gyöngyöt ad.

---

*) Mirza-Saffi dalai oly hüvös-bájosok, hogy sok ideig keleti költőtől származottaknak hitték. Ma már általában Bodenstet német költőének tartják. A német eredetiből magyarra Bánfalvi Lajos fordította le. Mi a hőlcselmi és vallási tartalmuakból jónak láttuk közölni ezeket most, midőn a derék költő haláláról is meg kell emlékeznünk Bodeustedt Frigyes, a ki született 1819-ben, az év tavaszán halt meg. Rövid ideig volt beteg a derék költő, kit hazánkban is sokan ismertek, mivel Budapesten is fordult meg s tartott felolvasást. Egy dal-gyűjteményét Mirza-Saffinak nevezte. Ez a gyűjtemény nyelvünk két fordításában van meg. Még Arany János is fordított belőle.

Szerda : Ki mindeneknek jót akar
Haszontalan igyekszik:
Ki *soknak* akar tetszeni,
Az *egynek* alig tetszik!

Csütörtök : Ki boldog, az csak jó lehet,
Mutatja minden lépte;
A rossz meg méltán bünhődik;
Magával hozza vétke!

Kinck csak düh és gyűlölet
Van gaz szivedbe vésve:
Te rossz vagy és e gyűlölet,
Nagy bűnök büntetése!

Péntek : Így szóltam én az álnok tettetőkhöz:
Ki önmagával egyez, egyez istenével —
De a ki gyűlöl, átkoz szent nevében:
Az gúnyt űz csak örök istenséggel!

Szombat : Hiszem, mit a proféta mond:
Jutalom vár, ha jót teszünk
És egykoron, a túlvilágon,
Üdv és gyönyör lesz életünk —
De minden szépet itt és ott
Előbb ismerni kell;
A rosszat biztosan legott
Csak így ismerni fel.
Gyakorlom hát magam korábban
A túlvilági boldogságban.

Vidéki levél.

V.

Tisztelt Szerkesztőség! A D. F. E. fiók-körei a lehető érdeklődéssel készülnek a jelen évi közgyűlésre. Annak rendje szerint a fiók-körök bizonyára beszámolnak munkálkodásaikkal, felmutatják alkotásaikat, a valláserkölciség oltárán végzett sáfárkodásukat. Munkálkodásuk erkölcsi oldala mellett vagyoni állapotukat is látni fogjuk. S így ki fog tűnni majd, hogy melyik kör akart talán csak láttatni s melyik élt csupán a komoly csendes munkának. Kitűnik mindenik körről, hogy melyik hányadik kerék szerepét játszotta és töltötte be . . . .

Foly tehát a készülődés. Mindenik kör legjobban érzi szükségét, tudja saját ügyeit s így első sorban mindenik fiókkör

önmaga tudja és érzi legjobban azt is, hogy a közgyűlésig miképp végzendő, miben kell tevékenységét fokoznia. Több tekintetben ismerve a viszonyokat elmerem mondani, hogy legnagyobb gondot ez idő szerint fiókköreinkben új tagok gyűjtése és a vagyoni állapot rendezése ad. Ugyanis a múlt évben az öt éves tagsági kötelezettség több körben lejárt. Ez öt év alatt a D. F. Egylet díszes tagjai közül sokan elhaltak. A megüresedett helyekre az önzetlen ügybuzgóság ujjakat kell hogy teremtsen. Tagjaink helyébe új tagokat kell állítani, érdemest, méltót az elődökhöz! S a tisztelt Szerkesztőség régi jelszavát illetve jogos és méltányos kérését t. i. hogy gyűjtsön minden tag maga mellé legalább még két új tagot, kétségkívül mindazok megfogják hallgatni, kik a valláserkölcsiség magasztosságáért áldozni elég lelki erőt éreznek magukban.

Itt a buzgóság mindenestre fokozódni fog, annyival is inkább, mert Egyletünk eddigi működése, a mint volt szerencsém jelezni, fennállását elkerülhetlenül szükségessé teszi.

Hisz teljesen meggyőzött Egyletünk eddigi munkássága és fennállása a felől, hogy a ki érdekében tesz valamit, az közügyet munkál, a tökéletesedéshez hordja a gyöngyszemeket. . . Oly cél ez, a melyért minden igaz unitáriusnak versenyezve kell küzdenie és munkálkodnia. S én hiszem is hogy évi közgyűlésünkön örömmel veszünk mindezekről tudomást!

Ilyen nemes munkálkodásnál egyébről szó sem lehet aztán, mint arról, hogy mindenek ékesen és jó reuiddel legyenek.

Nem szabad hát elhalgatnunk ama másik főteendőnkét. A múlt évi közgyűlés több fiókkör pénztári jelentésében talált javítani valót. Tevékenységre mutatna már az is, ha a tagsági díjak beszédésében, ott, a hol szükséges volt, a fiókkörök erélyesebben és így több sikerrel, több eredménnyel jártak legyen el.

Bár a szellemi munkálkodás iránt vagyunk első sorban tekintettel, de azt sem lehet eltitkolnunk, hogy fiókköreinkben a jelen évi közgyűlésre az előkészületeket a fennebb elnondottak egyetemlegesen kell hogy alkossák.

Vidék, 1892 aug 15.

Földi.

Régi dolgok.

Ez alatt a czim alatt szándékozunk közölni egyházunkra s annak egyes nevezetesebb, már elhunyt, tagjaira vonatkozó, emlékezetre méltó, dolgokat.

Bucsuztató.

A „Magyar Kurir“ 1790 június 1-ső számában a következő necrolog van közölve:

Az Erdélyi Abrudbányai Unitária Ekklesiának érdemes ifjú papja, tiszteletes *U z o n i F o s z t ó D o m o k o s U r a m*, a közelebb-ről elmúlt esztendőben, ekklesiája egyetértésével, látás, hallás, nyelvek és a még nagyobb tökéletességre megkívántató tudományok tanulása végett, külső országi akadémiákra indulván, minnekutánna Bécsig feljött volna, s itten maga czéljára tartozó foglalatosságait nem csak elkezdette, hanem fáradhatatlan szorgalmatossággal folytatta volna, tetszett a Teremtőnek ötét, hat hónapi betegeskedése után, májusnak 24-ik napján 1790-ben, ez életből kiszólitani; kinek meghidegült tetemeit az ő Bécsben lévő hitbéli attyafiai és baráti, májusnak 25-dikén e következő szókkal bocsátották ideig tartó nyugalmanak helyére:

Halld utolsó szavunk, kedves hiv barátunk!
Kit ma szomoruan tőlünk elbocsátunk:
Született földedbe mi nem vitethetünk,
Mivel attól mostan messze rekesztettünk.
Nem takaríthat hát a maga keblébe
Hazád, a mely tarta eddig hiv ölébe,
De temető helyet hazád ha nem adhat,
Im! ez idegen föld azt meg nem tagadhat.
Az Uré e nagy föld s ennek kerekcsége;
Leszsz azért testednek itt is csendesség.
Itt mindazonáltal nem marad sokáig,
Csak amaz utolsó trombita szaváig.
A kinek kezébe ajánltad lelkedet,
Ekkor feltámasztja a porból testedet.
S ha hiv szolgálta voltál, hiveségednek bére
Örök dicsőség leszsz a menyben végtére.

Ez időben két magyar lap jelent meg: a „Magyar Kurir“ hetenként kétszer, 8—10 levél terjedelemben, kezdetben 4 levéllel adatott ki. Olyan alakja volt, mint az „Unitárius Közlöny“-nek, csak hosszabbak voltak a lapok. Ára egy évben 11 frt. Szerkeszté Szacsvai Sándor Bécsben. Az akkori viszonyokhoz mérten, elég tartalomdús lap volt. Önálló cikkek nem voltak benne, csak hírek s más tudósítások a hazából úgy mint külföldről. 1787-ben indult. A másik magyar lap is Bécsben jelent meg: „Hadi Történetek“ czimmal, a török harczterről közlött tudósításokat. A Magyar Kurirnak 1790-ben az előfizetői száma 800-ra ment. A sajtótörvény azonban oly drákói volt, hogy csupa virtuozság kellett a lap szerkesztéshez. Ferencz császár egy ukáza azt mondja: hogy a hirlap szerkesztők minden személyeskedést kerüljenek és a tárgyra szorítkozzanak. E rendszabály szigorú keresztülvitele mellett majd minden tárgyalagos tudósítás lehetetlenné vált. 1790—92-ben

„Fiatalság Barátja“ nyári száma megküldetett az összes lelkészeknek és a legtöbb tanítónak. Kívánatra mutatvánnyal szolgálunk. Kérjük a t. lelkészeket és tanítókat, hogy a lap érdekében szeptember hónapban szíveskedjenek nyilatkozatot küldeni az egyleti titkárhoz.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A főkkörök titkárai szíveskedjenek évi jelentésökbbe felölelni a nyári vasárnapi tanítást s számoljanak róla ekklésiük szerint.

A nyári vasárnapi tanításon minden alkalommal megjelent — de csak is ilyen — ifjak a jelen évben is jutalmat kapnak az Egylettől, ha jelentés tétetik.

Azoknak a kiket illet. Pénztárnokunk legujabb értesítése szerint, még többen vannak olyan tagtársak és előfizetők, a kik nem fizették meg tartozásukat a Dávid Ferencz Egyletnek a jelen s a mult évekre sem. T. olvasóink bizonynyal átlátják, hogy mi hiába írunk, mert ha a pénztár nem tud fizetni, azt nem nyomtatják ki. Egész bizalommal kérünk mindeneket, a kiket illet, küldjék be tartozásukat az egyleti pénztárnokhoz, hogy a közgyűléshez jelentésünket panasz nélkül tehessük meg.

A D. F. Egylet pénztárába 1892. július 1-től—aug. 23-ig a következő befizetések történtek.

10 frt alapító díjat fizetett Ferencz Gyula, Vargyas.

A háromszéki főkkör részéről Simó János 29 frt. — A székely-kereszturi fiók részéről Mihály Dénes 9 frt. — Maroskőrből tagsági díjat fizettek: Fekete József 1892-re, Kozma Miklós 1891-re, Nagy Sándor 1890—92-re, Nagy József 1891—92-re, Bartalis József 1892-re, Székely Lajos 1892-re, ifj. Nagy Zsiga 1892-re, Pethő Mózes 1887—88-ra, Pap Sándor 1892-re, Fekete Gábor 1892-re.

1 frt rendes tagsági díjat fizettek:

1892-re: Domokos Áron, Bözödujfalu. Pap Mózes, Torda. Zsigmond Ferencz, Sinfalva. Mátéfi Ferencz, Nagy-Bánya (1889—1892).

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizettek 1892-re:

Borbély Gyula, N.-Fnyed. Kálmán Mózes, Új-Székely. Pap László, M.-Nádas. Mátéfi Ferencz, Nagy-Bánya (1891-re is). Firtos Ferencz, Szász-Város.

Tisztelettel kérem a még mindig nagyszámu hátrálékosokat tagsági és előfizetési díjaiknak beküldésére.

Kolozsvárt, 1892. augusztus hó

Iszlai Márton,
pénztárnok.

TARTALOM: A Dávid Ferencz Egylet 7-ik közgyűlésére meghívás. 113. lap. — Hála, áldásos eső után. (Költemény). Rédiger Géza. 112. l. — Mi ad szépséget istentiszteleteinknek? Gyórfi Ferencz. 114. l. — Parlafeltérés. 116. l. — Emlékezés Darkó Mihály tordai tanárra. Kóvári László. 117. l. — Minden napra egy gondolat. 119. l. — Vidéki levél. V. Földi. 120. l. — Régi dolgok: Bucsuztató. Ürmössy Lajos 121. l. — Kovács Antal pályadíj-alap. 123. l. — Tisztelt olvasó. 124. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 125. l. — Egyleti élet ésmunkásság. 128. l. —

Nyomatott Gámán János örököseinél Kolozsvárt. (Belkőzéputcza 10.)

gyar szempontokkal. Csak egy pillantást kell vetnünk a mű belsejébe s meggyőződünk, hogy e kettős feladatot dr. Acsády Ignác kitünő tapintattal és ritka szerencsével oldotta meg

Sepsi-Szent-Iváni idősebb Szent-Iványi József megyei volt szolgabíró és pénztárnok, nyugalmazott kir. törvényszéki bíró, az erdélyi unitárius egyház főtanácsának tagja, a háromszékvármegyei unitárius egyházkörnek felügyelő gondnoka f. évi augusztus hó 16-ik napján estvéli 10 órakor, életének 82-ik, legboldogabb házasságának 51-ik évében több napi szenvedés után bekövetkezett végelegyengülésben meghalt. Lelkes és derék harczossa volt minden ügynek, a melyet kezébe vett. Sokat élt, sokat munkált, jó emléket és egy nagy kiterjedésű szép családot hagyott hátra. Nyugodtan halhatott meg, csendes lesz pilenése. Özvegye, s gyermekei: Gyula, a budapesti ítélőtábla tanácselnöke; Miklós, megyei főjegyző; Gábor és István s mindeniknek nagy családja és számos rokon gyászolja

Id. Zsákó István torozskói birtokos, az unitáriusok egyházi főtanácsa tagja, a torozskói unitárius egyház elnöke, szabadságharczunkban volt nemzetőri százados, meghalt jul. 8-án. Egy rendkívül munkás és szorgalmas ember, egy kitünő unitárius, a torozskói eklklésiának jeles vezére vezetett el a derék öregben. Nyugodjék csendesen!

— „Mesterek éneke.“ Ezen a czimen lapunk egyik barátja beküldött egy 72 versszakos siralmas éneket, melynek kezdete:

A mesterség igája
Terhes minden tudja
Scolaknak bajos gondja
Nagy sohajtva mondja
Égy mester, egy mester.

Köszönettel vennők, ha valaki felvilágosítást tudna adni a szerzőről, a ki ezt mondja magáról: Már nem kevés ideje, Van három esztedje, Az miolta nekem, Nem ember av nevem, Csak mester, csak mester.

— Az „Unitárius Kis könyvtár“ 48-ik füzetében Derzsi Károly Budapesti lelkész, hívei kívánságára, kiadta király O Felsőge koronázási ünnepélye alkalmával mondott szép imáját. Ára 5 kr.

— **Kegyetlen anya.** Irlandban egy mivel nő állott a vádlottak padján, mint saját leányának szándéktalan megölője. Az anya rendesen sanyaruan bánt el gyermekével, de egyszer keményebb büntetésre fogta. A kis leányka valamit hibázott s e miatt az anya hátra kötötte kezét s bezárta egy teljesen elsötétített szobába. A szegény gyermek testi és lelki kínjában addig vergődött, míg a kötél, nem tudni hogy, nyakára fojtódott s meg ölte. Ebből is csak az a tanúság, hogy a sanyaruság nem mindig jó nevelő.

— **Észak-amerikában** New (új) Hampshire államban az állam törvényhozó testülete, vagyis a képviselőház 212 tagja vallás szезint így oszlik meg: 67 congregationalista, 49 universalista, 26 baptista, 26 methodista, 25 katolikus, 118 unitárius, 18 protestáns, 16 szabad baptista, 10 liberalis, a többi mind más meg más néven szerepel. Felvéve, hogy az universalisták s az unitáriusok vallása csaknem azonos, az unitáriusok száma 167. A kik a számra súlyt fektetnek, azokra buzdító hatása lehet egy ilyen kimutatásnak.

— **Hibaigazítás.** Murányi Sándornak mult számunkban közölt „Magyar Tyrtaeus“ czimű költeménye 7-ik sorában egy értelemzavaró sajtóhiba csuszott be, e helyett:

„Ha bűvös szereddél bont szárnyat“ — olvasandó:
„Ha bűvös *Neveddel* bont“ sat.

azonban kissé szabadabban mozoghattak a szellemi termékek. Leopold halála után összébb vonatott.

A fennebbi közleményt szószerint közöltem, csak a régi írásmódot hagytam el, a mely ma már az olvasóra fírasztó.

Ürmösy Lajos.

Kovácsi Antal pályadíj-alap.

Az a köztisztelot és szeretet, a mely a néhai kedves emlékü Kovácsi Antal tanárt életében környékezte, halála után is igen szépen nyilvánult. A néhai tisztelői nem csak szóval, hanem áldozattal is kifejezték, mily érzékeny csapás volt elvesztése s nevére egy alapítványt teremtettek, a mely jelenleg 475 frtot tesz. Ezen alapítvány céljául az E. K. Tanács a főiskolai igazgatóság meghallgatása után a latin nyelv tanulására buzdítást tüzte ki. Ez alkalommal közöljük a szabályzatot s egyszersmind az adakozók neveit s a tanuló ifjúság figyelmét ezen az úton is felhívjuk, hogy tanulják a latin nyelvet „illam pulchram et elegantam“ s már a jövő évi pályázaton tüntessék ki szorgalmokat.

S z a b á l y z a t.

1. Ezen alap most meglevő 455 frt 5 kr, s ezután adományozás útján még gyarapodó tőkéje, Kovácsi Antal pályadíj-alap czimen kezeltetik az E. K. Tanács által.

2. A pályadíj-alap jövedelmének $\frac{1}{3}$ -része pályadíjúl tüzetik ki minden tanév végével a kolozsvári unitárius főiskola tanulói között a latin nyelvből és irodalomból, $\frac{1}{3}$ része tőkésítendő, míg ezáltal egy második, legalább 15 firtos pályadíj újból kitzéhető lesz.

3. A pályázat minden tanév elején hirdettetik ki május 1-je záros határidővel.

4. A pályázat minden évben az Igazgatóság által meghatározandó időben tartatik meg

5. A pályátételt a latin nyelv tanárai ajánlatára az Igazgatóság állítja meg a latin classikusokból egy prózai és egy költői műből magyarra s azon kívül egy magyar műből, latinra fordítás végett. A tétel csak a vizsgálaton hozható a pályázók tudomására.

6. A pályázat zárt helyen tartatik s csak írásbelileg történik az érettségi vizsgálatoknál gyakorlatban levő szabályok szerint, azzal a megszorítással, hogy a pályázók a helyiségből nem távoznak pályamunkájuk beadása előtt.

7. A pályázaton részt vehetnek a főiskola összes rendes tanulói.

8. A pályaműveket a latin nyelv szaktanárai bírálják meg s véleményük alapján az Igazgatóság ítél a pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása felett.

9. Olyan pályaművek, a melyek a gymn. osztályokban tanult latin nyelvtani vagy irodalmi szabályok ismeretében lényeges járatlanságot mutatnak fel, még az esetben sem díjazhatók, ha a pályaművek között relatív besők van.

10. A ki nem adott pályadíj a következő évben ismét kitzendő.

11. A pályadíj a tanév bezártakor nyilvánosan adatik ki.

12. Az esetben, ha a latin nyelvtan megszűnnék a gymnásium rendes tárgya lenni, a magyar nyelv és irodalomból tüzendő ki pályátétel.

A d a k o z ó k n e v e i :

Ürmösi Miklós, Gyula és Jenő testvérek 30 frt. Boros György és neje Kovács Róza 50 frt. Grün Lipót 5 frt. Kóváry László és neje 10 frt. Kolozsvári jótékony nőegylet választmánya 52 frt.

A n e v e z e t t e g y l e t t a g j a i k ö z ü l :

Gr. Teleky Domokosné 10 frt. Br. Bánffy Albertné 10 frt. Br. Bánffy Dánielné 5 frt. Br. Bánffy Ernóné 5 frt. Gr. Eszterházy Domokosné 5 frt. Szigethy Miklósné 5 frt. Szacsavay Sándorné 5 frt. Özv. Pataki Istvánné 1 frt. Szvacsina Géza 2 frt. — Sinczki Julia tanítónő Kolozsról 5 frt. Csongvai Béla Torda 10 frt. Veress Ferencz Torda 10 frt. Gr. Lázár Miklósné Kolozsvár 5 frt. Özv. Sági Lászlóné Kolozsvár 5 frt. Binetz Ilka Budapestről 10 frt. Hajós János Kolozsvár 10 frt. A tanuló ifjúság gyűjtése 13 frt 05 kr. Kaáli Nagy Béla 2 frt. Varga Dénes Torda 2 frt. Gábor Mihály A.-Jára 2 frt. Egyházi Képviselő Tanács 32—1892. sz. a. 50 frt. Gyulai László Kolozsvár 10 frt. Pálffy Ákos II. gymm. o. tanuló 1 frt.

K i s g y ö r g y S á n d o r v a r g y a s i l e l k é s z g y ű j t é s e :

Darkó Sándor 1 frt. KisGyörgy Sándor 1 frt. Tibáld József 1 frt. Pál Ferencz 1 frt. Péterfi Lőrincz 1 frt. Ajtai János 1 frt. Sándor Gergely 1 frt. Kádár Lajos 1 frt. Lőrinczi István 1 frt. Dombi János 1 frt 10 kr. Egyed Ferencz 1 frt. Vas István 1 frt. Mátyás János 1 frt. Sándor Gergely Derzs 1 frt. Máté Sándor 1 frt. Szathmári Miklós 1 frt. Máté János Vargyas 50 kr. Kis Tamás 50 kr. Deák Mózes 50 kr. Péterfi Áron 50 kr. Barra Lajos 50 kr. Tóth Zsigmond 40 kr. Kovács Imre 70 kr. Nagy Sándor Gyepes 50 kr. Máté Áron 50 kr. Vida Sándor 50 kr. Gyórfi István 50 kr. Kis András 50 kr. Gál József Szabó Mózes 50 kr. Nagy Gyula 50 kr. Zsakó János 50 kr. Kis Jakab 50 kr. Máté Lajos 50 kr. Kis György 50 kr. Tartsafalvi Albert 30 kr.

P. Horváth Kálmán 50 frt. Ulár Pál 5 frt. Dr. Nyiredy Géza 5 frt. Nagy Gyula tanár 5 frt. Nagy Lajos tanár 2 frt. Benzédi Gergely 2 frt. Kovács János 2 frt. Mózes András 3 frt. Pap László m. államv. u. p. 1 frt. A tanuló ifjúság 2-ik gyűjtése 4 frt. Fekete Pál 10 frt. Gál Miklós 5 frt. Ferencz József unitárius püspök 10 frt. Pákey Lajos építész-mérnök 5 frt. Molnár Sándor jog-ügyész 5 frt.

Tisztelt olvasó!

A „Fiatalság barátját“ ezóta legtöbb olvasónk látta, tájékozódást szerzett tartalma és célja felől. Elérkezettnek látjuk az időt arra, hogy felhívjunk minden szülőt, vegye pártfogásába a lapot, mint olyant, a mely ifjúságunk erkölcsi művelését s lelki boldogságát vette munkába.

A Dávid Ferencz Egylet áldozatoktól sem riad vissza, hogy népünk vallás-erkölcsi érdekét előmozdítsa, de sikerre csak úgy számíthat, ha az egylet minden tagja s kivált a lelkész és tanító urak, mint a művelődés fáklyavivői, lelkes támogatásban részesítik.

Abból a szives fogadásból ítélve, a melyben a „Fiatalság barátja“ máris részesült, remélni lehet, hogy szép jövője lesz s állandó unitárius ifjúsági lappá nővi ki magát.

A budapesti „Protestáns egyházi és iskolai lap“ f. évi 33. száma így ír a lapról: „Szemes és mozgékony atyánkfiai, az uni-

táriusok, mindent hamarabb megcsinálnak, mint mi. Ők nemcsak látják a hiányokat, hanem el is követnek mindent azoknak pótlására. Egy ily hiány-pótló vállalata a Dávid Ferencz egyletnek az melynek címét (Fiatalság barátja), soraink elejére irtuk. Ifjúsági lap ez Nagy Lajos és Boros György irodalmilag ismert férfiak szerkesztésében. Megjelenése nincs időhöz kötve, az első szám voltaképpen „1892. nyári szám“ jelzés alatt jelenik meg füzet alakban; előfizetési díja nincs, csak az egyes számokra van 25 kr. ár kitéve. Elég ügyes kikerülése a közönség elriasztásának. A füzet mulattatva oktató, szív- s lélekneumesítő kisebb-nagyobb cikkekkel, unitárius nagy férfiak életrajzait, vasárnapi iskolai leccskéket, imákat, hangjegyes énekeket foglal magában, s hasznos és kedves szórakoztatásul szolgálhat a serdülő nemzedéknek. Az öreg Brassai bácsi is odaállt egy tanulságos s minden szellemi téren munkálkodó emberre nézve fontos tanácsokkal teljes kis czikkével, az ifjúság barátai közé.“

A Keresztény Magvető 3-ik száma ezeket írja: „E lapból most jelent meg az első szám változatos tartalommal. Vannak benne erkölcsi olvasmányok, költemények, imák, egyháztörténelmi tárgyú cikkek, dallammal közölt énekek. A lap az ifjúság tanácsadója, nevelője, oktatója kíván lenni. Ez a maga helyén van. Ehez szerencsét kívánunk. Ily füzeteket nélkülöztek egyházközségeink felserdült ifjai. Terjeszteni kell közöttük, hogy minél több olvasója legyen az Ifjúság barátjának és előkészítettessék a népies valóságos iratok pártolása.“

Mint hogy a folytatást az első sikertől tettük függővé, nagyon kérjük, szerezzen el belőle övéi között mindenki minél több példányt.

Egy szám ára 25 kr., de 6 frtéért 25, 11 frtéért 50 példányt, 20 frtéért 100 példányt adunk

A pénzek az egyleti pénztárnokhoz, tiszt. Iszlai Márton urhoz czimzendők, Kolozsvárra.

Tisztelettel

a Dávid Ferencz egylet elnöksége.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Egyházi Főtanács** a folyó évben október 30. és következő napjain fog tartatni Kolozsvárt.

— **A Dávid Ferencz Egylet** jelen évi közgyűlése, az előkészületekből ítélve, népesebb lesz, mint rendesen.

— **Kinevezte** a főt. püspök ur Vári Albert papjelöltet, a kolozsvári főiskola főnökét Kénos-Udvarhelyre rendes lelkésszé; Pászint Mihály segédlelkésszt Kilyénbe rendes lelkésszé. Tanna János okleveles tanítót M.-Berénybe tanítóvá. Molnár Kata okl. tanítót Bölönbe rendes, Szilágyi Tamás tanítójelöltet Szabédra másodtanítóvá. Üdvözljük mindnyájukat.

— **Orbók Mór**, pozsonyi tanítónő-képezdei tanár, a várfalvi áll. iskola'ában, a vallás-erkölcstanban s jó magaviseletben jelesebb tanulók közötti kiosztás végett, saját szerzeményü „Hasznos Mulatságok“ból 13 füzet — 7 frt értékü — jutalomkönyvet sziveskedett alólírotthoz, ajánlva és portót fizetve, küldeni Fogadják a tanügy érdekeiben tett áldozatáért szives köszönetemet.

Várfalva.

Ferenecz Mózes isk. mester.

— **A homoród-szent-mártoni** újonnan épült diszes templom felszentelési ünnepélye fényesen sikerült.

Az ünnepély fényét nagy mértékben emelte szeretetű főpásztorunk Ferenecz József püspök és id. Vargyasi Dániel Gábor főgondnok urak jelenléte, kiket július 9-én H. Oklándon felállított diadalkapunál az egyházkör papjai, tanítói és notabilitásai, élükön Darkó Sándor esperes ural, székely bandériummal vártak. Innen egyházunk vezéreit, kölesónós üdvözlét után, a kocsi hosszu sora és a banderium H.-Szt.-Mártonba kísérték, hol a község és vidék sokasága közepette a község végénél felállított diadalkapunál Dombi János lelkész üdvözölte. Ez üdvözlét után a vendégek Jakab Gyula felügyelő-gondnok ur vendégszerető házához hajtottak.

Július 10-én történt a diszes új templom felszentelése. Templomozás előtt és után főpásztorunk a vidék és helybeliek küldöttségeit fogadta, köztük az ev. ref. és gör. kath. egyházközségeket is.

A templomi ünnepélyt, mely d. e. 10 óraker kezdődött, a gyülekezet áhitatos éneke és homoródvidéki dalárda nyitotta meg. Az ünnepély fénypontja szeretett főpásztorunk szívhez szóló rövid imája és meggyőző beszéde volt. Ékesen szólt a régi templom missziójáról, a mult idők buzgó nagyjairól, a hívek nemes áldozatkésztségéről és az új templomban tanusítandó hitbuzgóságáról.

Ezek után alkalmi beszédet tartott Sándor Gergely derzi lelkész, urvacsorai beszédet és imát Ajtay János h.-almási lelkész. Előbbi az imádkozásra, világosságra és a szeretetre való törekvéstről, utóbbi a Jézus példája szerint az Isten iránti bizalomról és az emberekhez való szeretetről szólt. Mindkettő lendületes szép beszédben. — Ertesüléseink szerint az alkalmi beszédek ki fognak adatni egy emlékfüzetben. Szerk. — Ez után urvacsorai osztás volt.

Templomozás után 150 terítékü közébed volt, ennek végeztével népiünnepély, estve pedig szépen sikerült tánczestély tombolával G. y.

— **A homoród-szt.-mártoni** templomszentelési ünnepély céljaira adományoztak: id. Vargyasi Daniel Gábor 5 frtot, ifj. Dr. Daniel Gábor orsz. gyül. képviselő 50 frtot, Kővári László 2 frtot, id. László Ferenecz 2 frtot, Ajtay János 2 frtot. özv. Tóth Ferenecz 5 frtot, Veres Ferenecz 80 krt, Bardik László 1 frtot, Boros Sándor 1 frtot, Salamon József 1 frtot. — Tánczestély alkalmával felülfizettek: Renner Gábor 50 krt, N. N. 1 frtot, N. N. k. a. 50 krt, L. D. 50 krt, B. I. 1 frtot, D. G. 50 krt, F. I. 50 krt és számosan, köztük más hitfelekezetheliek is, tombolatárgyakat.

Az ünnepély sikerét biztosította buzgó patronosunk Jakab Gyula, felügyelő-gondnok úr és kedves nejének költséget nem kimélő áldozatkészége és fáradhatatlan buzgalma.

Fogadják a szives adakozók és jóltevők halálköszönetünket.

Az ünnepély tiszta jövedelme: 144 frt 12 kr.

Győrffi István, b. pénztárnok.

— **Az Atheneum Kézi Lexikona.** Szakférfiak közreműködésével szerkeszti dr. Acsády Ignác. Az első kötet, A—K., ötvennégy képpel és műmelléklettel már be van fejezve.

A mű szerkesztője előtt két elv lebegett. Az egyik az, hogy a könyvnek mint a „tudományok enciklopédiájának“ minden ismeretkörből fel kell ölelnie a szükséges anyagot. A másik pedig, hogy „különös tekintettel Magyarországra“ készül, tehát az általános tudás anyagát össze kell egyeztetnie a speciális ma-